

Hemşirelik Bilimi Dergisi

Journal of Nursing Science

<http://dergipark.gov.tr/hbd>

e-ISSN:2636-8439

DOI: <https://doi.org/10.54189/hbd.1360932>

Orijinal Araştırma

Yaşlı Bakımı Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Yaşlılara Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Kesitsel Tanımlayıcı Bir Çalışma

Determining the Attitudes of Students in the Department of Elderly Care towards the Elderly: A Cross-sectional Descriptive Study

Ayşegül KAHRAMAN ^a, Saniye Seda ÜNSAL ^{a*}, Gülnur SARAÇ ^a, Rahşan ÇEVİK AKYIL ^b

^a Öğr. Gör., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, AYDIN, TÜRKİYE

^b Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı, AYDIN, TÜRKİYE

ÖZET

Giriş: Araştırma, yaşlı bakım bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tamamlayıcı-kesitsel tipte gerçekleştirilen bu araştırma, Aydın ilinde bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakım Programı öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini çalışmaya gönüllü olarak katılan 165 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği (KOPS)" ile toplanmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde, Kruskal Wallis Varyans Analizi ve Mann Whitney U-testi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin %55.8'inin lisans tamamlama amacıyla bu programı tercih ettikleri ve çoğunluğunun da olumsuz kavramları yaşlılıkla bağdaştırmadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin KOPS ortalama puanı 100.12±13.53 olup, yaşlı bireylere yönelik tutumları olumlu olarak değerlendirilmiştir. "Yaşlı" kelimesinin çağrıştırdığı anlama göre "rahatlık" kavramında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (p=0.038). Çalışmamızda yaşlı bakım programını seçme nedeni "aile baskısı" olan öğrencilerin KOPS puan ortalamasının 108.92±18.74 ile en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu saptanmış ve yaşlıya yönelik tutumları da pozitif olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç: Çalışmamızda, öğrencilerin yaşlıya karşı saygı duydukları ve yaşlıya yönelik tutumlarının da olumlu olduğu saptanmıştır. Yaşlı bakım bölümü öğrencilerinin ön lisans eğitiminde; bakım ile ilgili etik ve ahlaki yaklaşımların daha fazla ön planda olması, yaşlı ile birlikte daha fazla etkinlik ve faaliyetlere katılımlarının desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık çalışanları, yaşlı bakımı, yaşlılığa yönelik tutum.

ABSTRACT

Background: The aim of this research is to determine the attitudes of the students in the elderly care department towards the elderly.

Method: This study was conducted with 165 volunteer students of Health Services Vocational School Elderly Care Program of a university in Aydın. "Personal Information Form" and the "Attitudes towards the Elderly Scale (KOPS)" were used to collect the data. Kruskal Wallis Analysis of Variance and Mann Whitney U-test were used to evaluate the data.

Results: As a result, 55.8% of the students preferred this program to complete their undergraduate education and the majority of them didn't associate negativity with the elderly. The average KOPS score of the students was 100.12±13.53, and their attitudes towards elderly were evaluated as positive. A statistically significant difference was observed in "comfort" concept only according to the connotation of the word "old" (p=0.038). The students choosing the program because of "family pressure" had the highest mean KOPS score of 108.92±18.74 with positive attitude.

Conclusions: Students held a high regard for and had positive feelings towards the elderly. Ethical and moral approaches to care should be prioritized when educating students, and their participation in more activities with the elderly should be encouraged.

Keywords: Health workers, elderly care, attitude towards old age.

Bu çalışma daha önce "Silkroad International Scientific Research Conference" 8-9 Aralık 2022 tarihinde online bildiri sunumu gerçekleştirilmiştir.

*Sorumlu Yazar: Saniye Seda ÜNSAL

Adres: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Nazilli/AYDIN, TÜRKİYE

e-posta: s.sevim@adu.edu.tr

Geliş tarihi: 15.09.2023

Kabul tarihi:04.12.2023

GİRİŞ

Tıp sektöründe ve teknoloji alanında gerçekleşen ilerlemeler, ölüm istatistiklerindeki düşüş, sağlığa yönelik koruyucu ve belirleyici girişimlerde bulunulması, insan hayatında öngörülen yaşam süresini arttırdığı, 65 yaş ve üzerindeki grubun da o toplumdaki oranını arttırmıştır (Köse, Ayhan, Taştan ve ark, 2015). 2020 yılı itibari ile hem dünya genelinde hem de aynı zamanda ülkemizde 65 yaş ve üzerindeki bireylerin tüm nüfusa oranı %9.5'tir. Bu oran 2025 yılında %11, 2080 yılında %25.6 ile olması beklenen önemli bir artışı göstermektedir (TÜİK, 2021).

Yaşlı nüfus oranının artması ile birlikte toplumların demografik yapılarının değişmesi sonucu yaşlı bireylerin sağlık hizmetlerine, sosyal ve ekonomik desteklere nispeten daha fazla gereksinim duyması ve kaynakların belli ölçüde bu guruba kayması son yıllarda yaşlı bakımı ile ilgili konularda tartışmalara yol açmaktadır (Ekmekçi ve Arda, 2015; Demir, 2020). Yaşlı bireylerin hastanede yatma sürelerinin uzun olması ve bakım ihtiyaçlarının diğer bireylere göre biraz daha fazla olması nedenleri ile dolayı sağlık hizmeti sunan birimler ve sağlık profesyonelleri yaşlılara karşı daha olumsuz tutum gösterebilmektedir (Soderhamn, Lindencrona, Gustavsson, 2001; Cheong, Wong, Koh Gerald, 2009; Liu, Pu, Wang, Hu, 2014; Köse, Ayhan, Taştan ve ark, 2015; Danış, Kara, 2017). Özellikle de, Covid-19 salgını ile bu sorun alanı daha görünür hale gelmiştir. Yaşlı nüfusu fazla olan ve salgının yoğun olarak yaşandığı ülkelerde kısıtlı kaynakların daha genç hastalar için kullanıldığı yönünde bilgiler bulunmaktadır (Demir, 2020). Sebep ne olursa olsun yaşlı hastalara ayrılan tıbbi kaynakların dağıtımında, genç hastalara daha ayrıcalıklı davranmak yaşlı ayrımcılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Etik olarak kabul edilemeyecek bir durum olan yaşlı ayrımcılığı, yalnızca yaşlı insanlara olan saygıyı azaltmamakta aynı zamanda insani değerlerin de zedelenmesine yol açmaktadır (Mueller and et al., 2004).

Sağlıkla ilgili mesleklerin doğasında insan yaşamına, onuruna, haklarına saygı vardır ve evrensel bir gereksinimdir. Bu da ırk, din, dil, renk, yaş, cinsiyet, siyasi ve sosyal durum ayrımı gözetmeksizin hizmetin sunulmasını gerektirmektedir (Akyıl, 2020). Periyodik olarak sunulan ve verimli bir sağlık hizmetinin sunulması özellikle multi morbiditenin daha fazla görüldüğü yaşlılık döneminde önemlidir (Tekin, Ibad, 2018). Bu nedenle hem yarının yaşlı popülasyona dahil olacak yaşlı adayları hem de şu an yaşlı popülasyona dahil olan yaşlı bireylere yönelik sosyal anlamda gelişmeleri sağlayabilecek olan bireylere yönelik, hizmet ve desteği sağlayacak olan meslek grupları, sahip oldukları mesleki etiklerinin de ifade ettiği şekilde ayırım gözetmeden ve ötekileştirme yapmadan sağlanması gereken hizmeti en uygun şekilde gerçekleştirmelilerdir (Dalgali, Gürses, 2018; Danış, Kara, 2017).

Sağlanan ve sunulan bakım hizmetinin verimliliğini etkileyen önemli unsurlardan biri, yaşlı bakımı alanında hizmet veren meslek grupları ve bakımı sağlayan çalışanların yaşlı bireylere karşı tutumlarıdır. Bu tutumların olumlu olması yaşlı bireylere yönelik sunulan bakım hizmetinin niteliğini arttıracak, olumsuz olması ise bu hizmetin niteliğinin olumsuz etkilenmesine yol açacaktır (Çilingir, Bulut, & Hintistan, 2017).

Bu sonuçlara dayalı olarak yaşlı bakım hizmetinin niteliğini yükseltmek amacıyla bu gruba hizmet verecek olan günümüzün üniversite öğrencilerinin, gelecek zamanın profesyonelleri olarak yaşlılara dair tutumlarının ölçülmesi gerekmektedir (Soyuer, Ünalın, Güleser, Elmalı, 2010; Zverev 2013; Liu, Pu, Wang, Hu, 2014; Dinçer, Usta, 2016; Alkaya, Okuyan, 2017). Özellikle de primer çalışma alanı yaşlı bakımı olan yaşlı bakımı programı öğrencilerine yaşlılık ve yaşlanma konusuyla ilgili farkındalık uyandırmak son derece önemlidir. Öğrencilerin yaşlılara karşı tutumlarının saptanarak daha fazla duyarlı ve özenli olmalarının sağlanması yaşlıya verilen hizmetin kalitesini de yükseltecektir (Özdemir, Bilgili, 2014).

Çalışmaya yönelik yapılan kaynak taramasında; ülkemizde yaşlı bakım alanında hizmet veren çalışanların yaşlı ve yaşlı bakımına yönelik olumlu algılara sahip olabilmesi ve kaliteli bir bakımı sağlayabilmesi için yapılan çalışmalar son zamanlarda artış göstermektedir. Bu çalışma ile de literatüre destek verilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışmanın, yaşlılık alanında hizmet verecek bakım elemanı üzerinde yapılmış olmasının, bu alandaki ihtiyaçların belirlenmesi ve hizmetlerin gelişmesine katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma, yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı-kesitsel tipte planlanmıştır. Belirtilen amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Soru 1. Yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik sahip oldukları tutumları nasıldır?

Soru 2. Yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik benimsedikleri tutumları etkileyen faktörler nelerdir?

YÖNTEM

Tanımlayıcı kesitsel nitelikteki bu çalışma, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde Mart 2020-Haziran 2020 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakım Programında 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde kayıtlı olan 272 öğrenci oluşturmuştur. Örneklemi çalışmaya dahil olmayı kabul eden ve veri toplama formlarını tam olarak dolduran 165 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" ve "Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatüre dayalı olarak hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" bireylerin sosyo-demografik özelliklerini, bölümü seçme nedenlerini ve yaşlıya yönelik yaklaşımlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır (Soyuer, Ünalın, Güleser, Elmalı, 2010; Zverev 2013; Liu, Pu, Wang, Hu, 2014; Dinçer, Usta, 2016; Alkaya, Okuyan, 2017).

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği: Nathan Kogan tarafından 1961 yılında geliştirilen Kogan Attitudes Toward Old People Scale ("KOPS"), bireylerin yaşlı bireylere dair tutumlarını ölçmek amacıyla oluşturulmuş bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutları bulunmamaktadır. Tüm maddelerden elde edilen puanlar toplanarak toplam puana ulaşılmaktadır. (Kogan, 1961). Türk toplumuna adaptasyonu Kılıç ve Adıbelli tarafından 2011 yılında yapılmıştır. Ölçekten toplam 26-156 arasında puan elde edilmektedir. Ölçekten >78 puan alınması, yaşlı bireylere yönelik pozitif tutumu ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach's alpha değeri 0.81 olarak bulunmuştur (Kılıç & Adıbelli, 2011). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değerinin 0.697 olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Öğrencilerin sayıca fazla olduğu ders günlerinde ders dışı saatlerde, sınıf ortamında veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucu elde edilen verilerin analizi SPSS 22.0 (Statistical Package of Social Sciences) paket programı ile değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı özelliklerin sunulmasında sayı, yüzdelik dağılımları, ortalama ve standart sapmadan yararlanılmıştır. Sürekli değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini değerlendirmek için Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Çalışma verileri normal dağılım göstermediği için analizlerde nonparametrik testler kullanılmıştır. Sürekli değişkenlerin, iki grup karşılaştırmasında Mann-Whitney-U- testi, ikiden fazla grup karşılaştırmasında Kruskal Wallis Varyans analizlerinden yararlanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için güven aralığı <0.05 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için gerekli etik onay üniversitenin girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurulundan alınmıştır (27.02.2020 tarih ve 2020/166 protokol numaralı). Araştırmanın yapılabilmesi için öğrencilerin öğrenim gördüğü Yükseköğretim okul yönetiminden yazılı izin alınmıştır. Çalışmaya katılıma onay veren öğrencilerden sözlü olarak izin alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 165 öğrencinin %71.5'i kadın, %25.5'i erkektir ve yaş ortalamaları 20.72±2.12'dir. Öğrencilerin çoğunluğu Ege bölgesinde (%43), ilde (%47.3) ve çekirdek ailesi (%74.5) ile birlikte yaşamaktadır. Katılım sağlayan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin Sosyo-demografik Özellikleri (n:165)

Sosyo-demografik Özellikler	n	%	Sosyo-demografik Özellikler	n	%	
Cinsiyet	Kadın	118	71.5	Ege	71	43.0
	Erkek	47	28.5	Marmara	14	8.5
Yaş Ort ± ss (yıl)	20.72 ± 2.12		İç Anadolu	10	6.1	
Aile tipi	Çekirdek	123	74.5	Doğu Anadolu	15	9.1
	Geniş	33	20.0	Güneydoğu Anadolu	18	10.9
	Parçalanmış	9	5.5	Karadeniz	11	6.7
Ailenizin gelir durumu	Geliri giderine denk	86	52.1	Akdeniz	26	15.8
	Geliri giderine az	64	38.8	İl	78	47.3
	Geliri giderine çok	15	9.1	İlçe/Kasaba Köy	52	31.5
			Yaşanılan yerleşim yeri	35	21.2	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %46.4'ünün yaşamının bir döneminde yaşlı bir birey ile birlikte yaşadıkları saptanmıştır (Tablo 2).

Öğrencilere yaşlılık kelimesinin çağrıştırdığı anlamlar sorulduğunda %52.7'si tecrübe, %46.7'si yalnızlık, %33.3'ü güçsüzlük, %27.9'u hastalık, %23.6'sı bağımlılık ve %6.1'i de rahatlık cevaplarını vermiştir. Araştırmaya katılım gösteren öğrencilerin okudukları programı seçme nedenlerine bakıldığında %55.8'inin bu bölümü lisans programlarına tamamlama amacıyla seçtikleri gözlenmektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Öğrencilerin Yaşlılıkla İlgili Durumlara İlişkin Özellikler (n:165)

Yaşlılıkla ilgili durumlara ilişkin özellikler	n	%		
Yaşlı ile (65 yaş ve üstü) yaşama durumu	Yaşamamış	72	43.6	
	Büyükanne ve büyükbaba ile birlikte	55	33.3	
	Sadece büyükanne	26	15.8	
	Sadece büyükbaba	12	7.3	
Güçsüzlük	Evet	55	33.3	
	Hayır	110	66.7	
Tecrübe	Evet	87	52.7	
	Hayır	78	47.3	
Yaşlı kelimesinin çağrıştırdığı anlam	Hastalık	Evet	46	27.9
	Hayır	119	72.1	
Bağımlılık	Evet	39	23.6	
	Hayır	126	76.4	
Rahatlık	Evet	10	6.1	
	Hayır	155	93.9	
Yalnızlık	Evet	77	46.7	
	Hayır	88	53.3	
Yaşlı bakım programını seçme nedeni	Lisans tamamlama	92	55.8	
	Aile baskısı	7	4.2	
	Kolay iş bulma olanağı	25	15.2	
Yaşlı bakımında çalışmak isteme	Yaşlı bakımında çalışmak isteme	8	4.8	
	Yaşlılar yardımcı olmaktan mutlu olma	33	20.0	

Öğrencilerin KOPS toplam puan ortalamaları 100.12±13.53'tür. Kız öğrencilerin ölçek puan ortalaması 100.57±1.30, erkek öğrencilerin ölçek puan ortalaması 99.00±1.71'dir (Tablo 3).

Sosyo-demografik özellikler ile KOPS puan ortalamalarına bakıldığında aralarında istatistiki açıdan herhangi bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Aile tipleri

bakımından çekirdek ailede yetişen öğrencilerin KOPS puanı 99.67 ± 13.51 , parçalanmış ailede yetişen öğrencilerin puanı 99.11 ± 15.51 iken geniş ailede yetişen öğrencilerin puanı en yüksek olup 102.09 ± 13.31 'dir. Gelir durumuna göre bakıldığında da, geliri giderinden az olan öğrencilerin KOPS puanı 99.62 ± 12.99 , geliri giderine denk olan öğrencilerin puanı 99.96 ± 13.38 ve geliri giderinden çok olan öğrencilerin puanı ise 103.20 ± 16.93 'tür. Anlamlı farklılık saptanmasa da İç Anadolu Bölgesi ve köyde yaşayanların KOPS puanları diğerlerine göre daha yüksektir (Tablo 3).

Tablo 3: Öğrencilerin Sosyo-demografik Özellikleri ile KOPS Ortalamalarının Dağılımı (n:165)

KOGAN YAŞLILARA KARŞI TUTUM ÖLÇEĞİ (KOPS)		Ort ± ss	
		100.12±13.53	
Sosyo-demografik Özellikler		Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği (Kops)	P
Cinsiyet	Kadın	100.57±1.30	0.498 ^a
	Erkek	99.00±1.71	
Aile tipi	Çekirdek	99.67±13.51	0.482 ^b
	Geniş	102.09±13.31	
	Parçalanmış	99.11±15.51	
Sürekli yaşanılan bölge	Ege	100.30±15.21	0.092 ^b
	Marmara	97.07±12.43	
	İç Anadolu	100.60±8.70	
	Doğu Anadolu	96.46±9.86	
	Güneydoğu Anadolu	99.61±10.05	
	Karadeniz	95.72±12.15	
Yaşanılan yerleşim yeri	Akdeniz	105.42±14.57	0.687 ^b
	İl	98.78±12.97	
	İlçe/Kasaba	99.05±13.41	
Ailenizin gelir durumu	Köy	104.71±14.33	0.915 ^b
	Geliri giderine denk	99.96±13.38	
	Geliri giderine az	99.62±12.99	
	Geliri giderine çok	103.20±16.93	

^aMann Whitney U-testi; ^bKruskal Wallis Varyans, *p<0.05

Tablo 4: Öğrencilerin Yaşlılıkla İlgili Durumlara İlişkin Özellikleri ile KOPS Ortalamalarının Dağılımı (n:165)

Yaşlılıkla İlgili Durumlara İlişkin Özellikler		Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği (Kops)	p
		Ort ± ss	
Yaşlı ile (65 yaş ve üstü) yaşama durumu	Yaşamamış	98.47±11.04	0.051 ^b
	Büyükanne ve büyükbaba ile birlikte	101.30±17.02	
	Sadece büyükanne	104.42±9.86	
Yaşlı bakım programını seçme nedeni	Sadece büyükbaba	95.33±14.40	0.098 ^b
	Lisans tamamlama	95.20±14.21	
	Aile baskısı	108.92±18.74	
"Yaşlı" kelimesinin çağrıştırdığı anlam	Kolay iş bulma olanağı	103.41±14.80	0.233 ^a
	Yaşlı bakımında çalışmak isteme	102.12±12.85	
	Yaşlılar yardımcı olmaktan mutlu olma	95.20±14.21	
Güçsüzlük	Evet	97.98±13.170	0.073 ^a
	Hayır	101.20±13.64	
	Tecrübe	101.62±12.80	
"Yaşlı" kelimesinin çağrıştırdığı anlam	Hayır	98.46±14.21	0.308 ^a
	Hastalık	98.71±14.14	
	Hayır	100.67±13.31	
Bağımlılık	Evet	97.43±11.42	0.306 ^a
	Hayır	100.96±14.06	
	Rahatlık	92.10±5.70	
Yalnızlık	Evet	100.64±13.74	0.038 [*]
	Hayır	99.75±12.58	
	Hayır	100.45±14.37	

^aMann Whitney U-testi; ^bKruskal Wallis Varyans, *p<0.05

Yaşlılıkla ilgili durumlara ilişkin özelliklerine göre KOPS puan ortalamalarına bakıldığında sadece "yaşlı" kelimesinin çağrıştırdığı anlama göre "rahatlık" anlamında istatistiksel bakımdan anlamlı fark olduğu bulunmuştur (p<0.05) (Tablo 4). Yaşlılık kelimesinin 'rahatlık' kavramını çağrıştırdığını ifade eden öğrencilerin KOPS puanı

92.10 ± 5.70 , 'rahatlığı' çağrıştırmadığını belirten öğrencilerin KOPS puanı ise 100.64 ± 13.74 'tür (Tablo 4).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlı bakım programını seçme nedeni "aile baskısı" olan öğrencilerin ölçek puan ortalaması 108.92 ± 18.74 olup, en yüksek ortalamaya sahiptir (Tablo 4).

TARTIŞMA

Çalışmada öğrencilerin yaşlılara yönelik tutum ölçeği toplam ortalama puanı 100.12 ± 13.53 saptanmıştır (Tablo 3). Ölçekten >78 puan alınması sağlık profesyoneli adaylarının yaşlılara karşı pozitif tutum sergilediğini göstermektedir (Adıbelli ve diğerleri, 2013). Daha önce gerçekleştirilen alan çalışmalarına bakıldığında, sağlık alanı personellerinin yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu olduğunu belirten araştırmalar (Adıbelli ve diğerleri, 2013; Kıssal ve Okan, 2018; Öztürk, 2020; Ünalın, Soyuer ve Elmalı, 2012) kadar, nötr ya da olumsuz yönde olduğunu belirten araştırmalar da bulunmaktadır (Bleijenberg, Jansen, Schuurmans, 2012; Özdemir ve Bilgili, 2014). Ülkenin her bölgesinde kentleşmenin ve sanayileşmenin hâkim olmasına rağmen Türk toplumunun kültürel yapısı gereği genellikle yaşlılara saygı duyulmaktadır. Yaşlıya saygı toplumumuzun temel değerlerindedir (Bulduk, 2014). Bu değer sadece kişisel ilişkilerde değil, iş yaşamında da temel alınması gerekmektedir.

Yapılan araştırmaların bazılarında yaşlıya yönelik tutumun cinsiyetten etkilenmediği (Yazıcı ve ark., 2015; Koca, Akten ve Kılıç, 2020; Güngör ve Borazan, 2021) bazılarında da erkek öğrencilerin yaşlıya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirtilmektedir (İşcan Ayyıldız ve Evcimen, 2018; Tuna, 2020). Ancak literatürde daha yaygın olarak kız öğrencilerin daha olumlu tutuma sahip oldukları bildirilmektedir (Seven ve Dülger, 2020). Araştırmamızda yer alan öğrencilerin cinsiyetine göre yapılan değerlendirmede istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmasa da (p>0.05) kız öğrencilerin yaşlıya yönelik KOPS puan ortalaması (100.57 ± 1.30) erkek öğrencilerin KOPS puan ortalamasından (99.00 ± 1.71) yüksektir. Buna bağlı olarak kız öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Bir ailede gelin, eş, kız evlat gibi kadın olarak sahip olunan bu toplumsal roller beraberinde bakım, beslenme, ev hizmetleri gibi birtakım sorumlulukları da getirmektedir (Doğanay, Güven, 2019). Bu sosyolojik olgunun getirisi olarak kadınların yaşlı bireylere yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri söylenebilmektedir. Bu olumlu tutumun hizmet alan yaşlı bireylerin bakım sürecinde bakım kalitesini de artırması beklenmektedir.

Araştırmamızda yer alan öğrencilerin gelir durumu, yaşadıkları bölge ve yerleşim yeri ile yaşlıya yönelik tutumları açısından değerlendirildiğinde aralarında istatistiki olarak bir fark olmadığı saptanmıştır (p>0.05). Çalışmamızla uyumlu

olarak literatürde de yukarıda ifade edilen sosyo-demografik değişkenlerin yaşlı tutumunu etkilemediği yönünde nötr tutum sergiledikleri belirtilmiştir (Koca ve ark., 2020; Köse Tosunöz ve Güngör, 2021; Güngör ve Borazan, 2021). Çalışmamızın aksi yönünde tutumların ortaya konulduğu çalışmalar da mevcuttur (Kavuran ve Caner, 2021; Seven ve Dülger, 2020; Köse Tosunöz ve Güngör, 2021).

Çalışmamızdaki öğrencilerin yaşadıkları aile tipine göre KOPS puan ortalamaları arasında istatistiki olarak bir fark saptanmamıştır. Fakat geniş aile tipinin KOPS puan ortalaması (102.09 ± 13.31) çekirdek aile tipine sahip öğrencilerin (99.67 ± 13.51) ve parçalanmış aile tipine sahip öğrencilerin (99.11 ± 15.51) KOPS puan ortalamalarından yüksektir. Geniş aile tipinde farklı kuşak aile bireylerinin bir arada yaşamasının ortaya çıkardığı karşılıklı tecrübe ve deneyimlerin paylaşılması, yaşlı bireylerin farklı konularda danışılan bilge kişi konumunda oldukları şeklinde olumlu bir tutum görülebilmektedir (Bulduk, 2014). Çekirdek aile tipinde ise bunun aksine tecrübe ve deneyim paylaşımları azalmakta, paylaşımların yerini bireyselleşme almakta ve yaşlı bireylere karşı tutumlar da paylaşımların azalmasına paralel olarak olumsuz etkilenebilmektedir. Bunun sonucunda da öğrenciler yaşlı ile yaşama deneyimine sahip olmamakta ve bundan dolayı yaşlıya karşı tutumları da nötr veya olumsuz şekilde etkilenebileceği düşünülmektedir.

Yaşlı bireylerin sıklıkla bakıma yönelik ihtiyaçlarının daha fazla olması, kurumlarda yatış süresine bağlı yatak işgalinin fazla olduğunun düşünülmesi ve aynı zamanda uygulanan tedavilerin sonuca ulaşmamasından kaynaklı sağlık sisteminin başarısızlık olduğu düşüncesi göz önüne alındığında gerek sağlık hizmeti veren kurumların gerekse yaşlı bakımı alanının çalışılmak istenmeyen bir klinik alan olduğu görülmektedir (Alkaya ve Okuyan, 2017). Öğrencilerin okudukları programı seçme nedenlerine bakıldığında %55.8'inin lisans tamamlama amacıyla bu programı seçtiği görülmektedir. Yaşlı bakımına ilişkin bir işte çalışmak için programı tercih eden öğrencilerin oranı %4.8'dir. İstatistiksel olarak anlamlılık saptanmasa da, KOPS puan ortalamalarına bakıldığında, yaşlı bakım programını seçme nedeni olarak aile baskısını belirten öğrencilerin puan ortalaması 108.92 ± 18.74 olup aynı zamanda en yüksek puan ortalamasıdır. Sırasıyla kolay iş bulma olanağı nedeni ile programı seçen öğrencilerin puan ortalaması 103.41 ± 14.80 , yaşlı bakımında çalışmak istediği için programı seçen öğrencilerin puan ortalaması 102.12 ± 12.85 , yaşlılara yardımcı olmaktan mutlu olduğu için ve lisans tamamlama amacıyla programı seçen öğrencilerin puan ortalaması birbirine eşit ve 95.20 ± 12.21 'dir ve en düşük puan ortalamasıdır. Araştırmamızda aile baskısı nedeniyle bu bölümü seçen öğrencilerin KOPS puan ortalamalarının diğerlerine göre yüksek olması dikkat çekicidir. Bu durumunda, toplumumuzdaki yaşlı bireylere karşı kültürel olarak sahip olunan bakımı üstlenme güdüsünden kaynaklanabileceğini düşünmekteyiz. Literatürde; öğrencilerin

sağlık sektöründe çalışma istekleri ve mesleği sevmeleri nedeniyle okudukları programları kendi istekleriyle seçtiklerini ifade eden çalışmalara rastlanmaktadır (Okur ve Baykal, 2016; Bulduk, Usta ve Dinçer, 2017; Bardakçı, 2019; Kaya ve Filiz, 2021).

Literatüre bakıldığında, yaşlı bireylere yönelik tutumlar "yaşlı ayrımcılığı" kavramı olarak ele alınmaktadır. Yaşlılara yönelik gerçekleşen ayrımcılık hem olumlu hem de olumsuz tutumları içermektedir. Yaşlı bireylere karşı "donanımlı, tecrübe sahibi ve şefkatli" gibi kavramlar olumlu tutumları; "başkasına bağımlı ve toplumun ön gördüğü güzellik algısını yitirmiş" şeklindeki algılar ise olumsuz tutumları betimlemektedir (Bulut ve Çilingir, 2016). Araştırmamızda sadece yaşlılık kelimesinin çağrıştırdığı anlam açısından "rahatlık" kelimesinin istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir. "Hayır" diyen öğrencilerin KOPS puan ortalaması (100.64 ± 13.74) "evet" diyen öğrencilerden (92.10 ± 5.70) yüksektir. Yaşlılığın "rahatlık" kelimesiyle bağdaşmadığını düşünen öğrencilerin daha olumlu bir algıya sahip oldukları bu ifadeden anlaşılmaktadır. İstatistiksel açıdan anlamlılık tespit edilmese de öğrencilerin güçsüzlük, hastalık, tecrübe, bağımlılık ve yalnızlık KOPS puan ortalamalarına bakıldığında, yaşlılık kelimesine karşı hassas oldukları gözlenmektedir. Literatürde de benzer şekilde yaşlılık kavramının olumlu kavramları çağrıştırdığı çalışmalara rastlandığı gibi (Koca ve ark., 2020; Yazıcı ve ark., 2015) Sağlığa yönelik alanlarda yaşlı bireylere çeşitli hizmetler sağlayan sağlık çalışanlarının birçoğunun yaşlılık dönemini "bitkin, yorgun, hastalıklı ve mental açıdan zayıflamalar" şeklinde olumsuzluk içeren tanımlamalarla belirttiği ve benimsedikleri tutumların olumsuz yönde olduğunu ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004; Arun ve Pamuk, 2014; Sinan ve Bilgili, 2017). Sağlık alanında hizmet verecek olan öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanma konularında sahip oldukları olumlu tutumları bakımın kalitesini de doğrudan etkileyecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşlı bireylere yönelik sağlanan bakım hizmetlerinin veriminin artırılabilmesi amacıyla yaşlılarla çalışan sağlık alanı çalışanlarının olumlu tutumlar benimsemesi oldukça önemlidir. Bunun için en önemli girişim bu alanda çalışacak nitelikli yaşlı bakım elemanları yetiştirmektir. Üniversitelerin ön lisans programında yer alan yaşlı bakımı programını tercih eden öğrencilerin bakımda çok önemli bir kriter olan olumlu tutum davranışları geliştirebilmeleri için, yaşlı bireylerle beraber daha sık birlikte olabilecekleri pratik alanların oluşturulmasının, çalışılan bu bakım alanında yer alan yaşlı bireylere yönelik olumlu tutumlarını geliştirmeye yönelik etkinliklere katılımlarının sağlanmasının ve etik düşünme becerisinin kazandırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu programın istihdam alanı olarak görülebilmesi için de, yaşlı bakımı alanının çalışma şartlarının ve ücretlerinin bakım

personeli açısından tatmin edici düzeyde düzenlenmesi, akademik düzeyde ise lisans ve lisans üstü programların oluşturulması programı seçmeyi düşünecek öğrenciler açısından yarar sağlayacaktır. Bu şekilde gerçekleştirilecek bazı düzenlemeler, bu alanda çalışan personelin daha özgüvenli, daha istekli ve kaliteli personellerin alanda var olabilmesi için kaliteli bakımın yaygınlaşmasını destekleyecektir. Kaliteli bakımın var olması ve toplumda yaygınlaşması mevcut olumsuz önyargıların da azalmasında yardımcı olacak, dolaylı olarak bu durumun da öğrencilerin olumlu tutum geliştirmelerine katkıda bulunmuş olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın sınırlılıkları: Araştırmadan elde edilen bulgular sadece araştırmanın gerçekleştirildiği programda okuyan yaşlı bakım programı öğrencilerine genellenebilir. Çalışma, veri toplama araçlarının uygulandığı tarihlerde okula devamsızlık yapmayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

KAYNAKLAR

1. Alkaya, S.A. ve Okuyan C.B. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 4(1), 43-52
2. Akyıl, R.Ç. (2020). Ağrısı Olan Yaşlı Bakımında Etik. Karadakovan, A. (Ed.), Yaşlıda Destek Bakım içinde. (1 bs., ss. 25-34). Ankara: Akademisyen Kitabevi
3. Arun, Ö. ve Pamuk D. (2014). Kurumsal bakım sektöründe ageizm: Yaşlı bakım personelinin yaşlanma ve yaşlılığa ilişkin ayrımcı tutumlarının nedenleri ve müdahale önerileri. Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, 4(2), 19-33.
4. Bardakçı, S. (2019). Öğrencilerin üniversite ve bölüm tercihlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO örneği. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(2), 356-373.
5. Bulduk, S., Usta, E. ve Dinçer, Y. (2017). Kültürlerarası duyarlılık ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Bir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu örneği. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(2), 73-77.
6. Bulut, E., Çilingir, D. ve Hintistan, S. (2017). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 10(3), 137-143.
7. Can, R., Işık, M. T., Erenoğlu R., Tambağ H. ve Halidi G. (2019). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı Bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. Türkiye Biyoetik Dergisi, 6(1), 13-25.
8. Cheong, S. K., Wong, T. Y. ve Koh Gerald, C. H. (2009). Attitudes towards the elderly among Singapore medical students. Annals of the Academy of Medicine Singapore, 38(10), 857-61.
9. Çilingiroğlu, N. ve Demirel, S. (2004). Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. Türk Geriatri Dergisi, 7(4), 225-30.
10. Dalgıç, B. ve Gürses, İ. (2018). Merhametin sağlık hizmetlerindeki yeri ve önemi. Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1), 181-204.
11. Danış, M. Z. ve Kara H. Z. (2017). Üniversite öğrencilerinin yaşlı bireylere ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED), 3(2), 221-233.
12. Demir, M. (2020). Yaşlılık ve Özerkliğe Saygı İlkesi. Deniz Say Şahin (Ed.). Etik yönleriyle yaşlılık ve yaşlanma içinde (s. 161-177). Bursa: Ekin Yayınevi.
13. Dinçer, Y., Usta, E. ve Bulduk, S. (2016). Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 9(1), 26-38.
14. Ekmekçi, P.E. ve Arda, B. (2015). Yaşlılık ve etik sorunlar; sağlık hakkı, özerkliğe saygı ilkesi ve aydınlatılmış onam. Türkiye Klinikleri J Med Ethics, 23(2), 65-72. doi: 10.5336/mdethic.2015-44444
15. Filiz, M. ve Kaya, M. (2021). Sağlık eğitimi alan öğrencilerin bölümlerine ilişkin motivasyonlarının ve beklentilerinin belirlenmesi. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(21), 16-29.
16. Güngör, S. ve Borazan, N. (2021). Yaşlı bakım ve paramedik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 14(1), 19-26.
17. İşcan Ayyıldız, N. ve Evcimen, H. (2018). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 6(2), 14-24.
18. Kalınkara, V. (2016). Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
19. Kavuran, E. ve Caner, E. (2021). Yaşlı bakım öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Turkish Journal of Science and Health, 2(2), 89-97.
20. Kılıç, D. ve Adıbelli, D. (2011). The Validity and Reliability of Kogan's Attitude Toward Old People Scale in Turkish Society. Health, 3(9), 602-608.
21. Koca, S., Akten, İ.M. ve Kılıç, B. (2020). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin yaşlılığa ilişkin görüş ve tutumlarının belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 23(2), 177-187.
22. Kogan, N. (1961). Attitudes toward old people: The development of a scale and an examination of correlations. Journal of Abnormal Social Psychology, 62, 44-54.

23. Köse Tosunöz, İ. ve Güngör, S. (2021). Yaşlı ayrımcılığı: Hemşirelik ve yaşlı bakım teknikleri öğrencileri örneği. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 9(1), 176-190.
24. Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S. ve ark. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Gülhane Tıp Derg, 57, 145-151
25. Liu, Z., Pu, L., Wang, H. ve Hu, X. (2014). Survey of attitude towards and understanding of the elderly amongst Chinese undergraduate medical students. Asian Biomedicine, 8(5), 615-622
26. Mueller, P.S., Hook, C. C. ve Fleming, K. C. (2004). Ethical issues in geriatrics: a guide for clinicians. Mayo Clin Proc, 79, 554-562.
27. Naldan, M. E., Kara, D., Soyalp, C., vd. (2018). Yoğun bakım ünitelerinde çalışan sağlık personelinin yaşlılığa ilişkin ayrımcı tutumlarının değerlendirilmesi. Bakırköy Tıp Dergisi, 14(1), 8-16.
28. Okur, Z. ve Baykal, Ü. (2016). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin kariyer eğilimi. Aydın Sağlık Dergisi, 2(2), 23-35
29. Seven, A. ve Dülger H. (2020). Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve etkileyen faktörler. Pearson Journal Of Social Sciences & Humanities, 5(7), 363-371.
30. Soderhamn, O., Lindencrona, C. ve Gustavsson S. M. (2001). Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. Nurse Education Today, 21, 225-227.
31. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı <https://sgb.saglik.gov.tr/Eklenti/34232/0/turkiyede-yaslilarin-durumu-ve-yaslanma-ulusal-eylem-planipdf.pdf>
32. Soyuer, F., Ünalın, D., Güleser, N. ve Elmalı F. (2010). Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenler ile ilişkisi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(2), 20-24.
33. Tekin, Ç. S. ve Ibad, F. K. (2018). Dünyada ve Türkiye'de yaşlılık. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 3(1), 219-229
34. Tuna, S. (2020). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'ndaki öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi: Köyceğiz örneği. İzmir Democracy University Health Sciences Journal, 3(2), 145-156.
35. Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Yaşlılar. (2021) At: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227>. Accessed:03.09.2022
36. Ulusoy ve Görgülü 1996 http://geriatri.dergisi.org/uploads/pdf/pdf_TJG_239.pdf
37. Yazıcı, S. Ö., Kalaycı, I., Kaya, E. ve Tekin, A. (2015). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 8(2), 77-87.
38. Zverev, Y. (2013). Attitude towards older people among malawian medical and nursing students. Educational Gerontology, 39(1), 57-66.